

Тема: Основи цивільного права

План:

- 1. Загальна характеристика цивільного права.**
- 2. Право на власність. Власність неповнолітніх.**
- 3. Поняття і підстави цивільно-правової відповідальності**

Література:

1. Правознавство. Підручник для 10 класу. О.Д. Наровлянський. - К.: Грамота, 2010. – 233 с.
2. Правознавство. Навчальний посібник - За ред. к.ю.н. В.В. Сухоноса (мол.) -Університетська книга, 2012. - 903 с.

1. Цивільне право є галуззю права, предметом якого є майнові і особисті немайнові відносини в суспільстві. Майнові відносини є суспільними відносинами виробничого, економічного характеру. Ці відносини зв'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також переходом майна від однієї особи до іншої.

Цивільне право регулює також особисті немайнові відносини, пов'язані з майновими відносинами, і відносини у сфері інтелектуальної власності (авторське, патентне право, право на відкриття.) Окрім цих відносин, цивільне право регулює також особисті немайнові відносини, не пов'язані з майновими: право на честь, гідність і ділову репутацію громадян і організацій.

В основі методу цивільно-правового регулювання лежить юридична рівність учасників цивільно-правових відносин.

Таким чином, **цивільне право** - це галузь права, яка регулює особисті майнові та немайнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Основними інститутами цивільного права є інститут права власності, інститут спадщини, інститут інтелектуальної власності, інститут цивільно-правової відповідальності тощо.

Джерела: Конституція України, Цивільний кодекс України, інші закони: «Про авторське право і цивільні права», «Про заставу» тощо.

Особа як фізична, так й юридична, має правосуб'єктність, що складається з дієздатності та правоздатності.

У юридичних осіб(організацій, зареєстрованих у визначеному законом порядку) цивільна дієздатність і правоздатність виникають з моменту реєстрації і припиняються в момент внесення до державного реєстру запису про їх припинення.

2. Інститут права власності займає центральне місце в цивільному праві. Його основні положення обумовлюють зміст всієї решти розділів цивільного права (зобов'язальне право, спадкове право і ін.).

Право власності - це сукупність правових норм, що закріплюють і регулюють суспільні відносини, що виникають в результаті реалізації матеріальних благ громадянами, юридичними особами і державою, які наділяють суб'єктів права власності рівними правами і обов'язками по володінню, користуванню і розпорядженню майном.

Право власності прийнято розглядати в двох значеннях: об'єктивному і суб'єктивному. В об'єктивному значенні - це сукупність правових норм, регулюючих суспільні відносини по володінню, користуванню і розпорядженню майном.

Суб'єктами права власності відповідно до Закону України «Про власність» є:

1. народ України;
2. громадяни;

3. юридичні особи;
4. держава;
5. спільні підприємства;
6. міжнародні організації;
7. громадяни інших держав і особи без громадянства.

У Конституції України закріплені приватна, державна, комунальна і інші форми власності.

Право приватної власності - це виняткове право фізичної особи володіти, користуватися, розпоряджатися майном на свій розсуд. Винятковим дане право є тому, що воно нероздільне, тобто належить тільки власнику, який ні з ким його не ділить.

Суб'єктами права приватної власності є громадяни України, іноземні громадяни і особи без громадянства. Іноземні громадяни і особи без громадянства користуються рівними правами і несуть обов'язки відносно того, що належить їм на території України майна нарівні з громадян України.

Об'єктами права приватної власності можуть бути підприємства, житлові будинки, квартири, предмети особистого користування, садові будинки, предмети домашнього господарства, продуктивна і робоча худоба, насадження на земельній ділянці, засоби виробництва і т.д.

Право колективної власності

Суб'єктами права колективної власності є трудові колективи державних підприємств, колективи орендарів, колективні підприємства, кооперативи, акціонерні суспільства, господарські об'єднання, професійні союзи, політичні партії і інші суспільні об'єднання, релігійні і інші організації, що є юридичними особами. Суб'єктами права колективної власності на землю є колективні сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарські кооперативи, садівничі суспільства, сільськогосподарські акціонерні суспільства, у тому числі

створені на базі радгоспів і інших державних сільськогосподарських підприємств (ст.20 закону «Про власність»).

Згідно ст.31 закону України «Про власність» до **державної власності** відносяться загальнодержавна, республіканська (Республіки Крим).

Суб'єктом права загальнодержавної, республіканської власності є держава в особі Верховної Ради України і Верховної Ради Республіки Крим.

Об'єкти загальнодержавної власності складають: земля, майно, яке забезпечує діяльність Верховної Ради України і утворених нею державних органів; майно Збройних сил, органів державної безпеки, прикордонних і внутрішніх військ; оборонні об'єкти; єдина енергетична система; системи транспорту загального користування, зв'язку і інформації, мають загальнодержавне значення; засоби державного бюджету; різні державні банки і фундації; майно вищих і середніх спеціальних учбових закладів; майно державних підприємств.

3. Цивільно-правовий захист права власності здійснюється в позовному порядку судом. Порушником права власності може бути будь-яка особа з числа оточуючих власника. Конституція України гарантує всім суб'єктам права власності рівні умови захисту незалежно від форм власності.

Основним способом захисту права власності є пред'явлення двох видів позовів: віндикаційного і негаторного.

Віндикаційний позов - це право власника вимагати повернення свого майна з чужого незаконного володіння. Власник може витребувати тільки своє майно. Предметом віндикаційного позову є майно, що володіє індивідуально - певними ознаками. Для витребування майна з чужого незаконного володіння важливо знати про те, у добросовісного або несумлінного власника витребується майно.

Правочини - дії громадян і організацій, спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків. Форми угод усна, письмова

Види правочинів:

- залежно від учасників

- односторонні (воля однієї особи, яка породжує права і обов'язки інших осіб, наприклад, доручення на отримання грошового переводу, дарування,
- двосторонні (воля двох осіб, наприклад, купівля-продаж),
- багатосторонні (воля більше двох осіб)

залежно від способу укладання:

- консенсуальні (досягнута згода між сторонами, від лат. consensus — згода),
- реальні (укладені в момент передачі речі, наприклад, позика, дарування),
- формальні

залежно від плати:

- оплачувані (наприклад, передача речей, надання послуг).
- безкоштовні (договір дарування)

залежно від підстав виникнення:

- планові,
- непланові.

залежно від характеру породжуючих договором юридичних наслідків:

- попередні,
- остаточні,
- змішані (об'єднують в собі риси різних видів)

Умови дійсності правочинів:

1 — повинен відповідати закону,

2 — не повинен суперечити інтересам держави і суспільства,

3 — сторони, які уклали правочин, повинні бути дієздатними.

4 — у ньому повинна бути виражена справжня воля осіб (до таких не належать правочини, які, укладені внаслідок помилки, укладені внаслідок обману, насильства, погрози, мнимі або удавані правочини (мнимий — без наміру створити юридичні наслідки, удаваний — з метою приховати інший правочин)

5 — повинна бути дотримана певна юридична форма (усна. а якщо обумовлено в законі, то обов'язково письмова, нотаріально посвідчена)

Договір — це різновидність правочинів. Зручна і ефективна правова форма встановлення різноманітних господарських зв'язків між громадянами і організаціями. Це найпоширеніший різновид ділових операцій

Зобов'язальне право - це правовий інститут цивільного права, який регулює відносини, головним чином, у сфері майнового обороту. На відміну від права власності, яке визначає стан закріпленої майна у певних осіб, зобов'язальне право опосередковує процес руху майна.

Сторони в зобов'язанні іменуються боржник і кредитор. Зобов'язання - це відношення, через яке боржник зобов'язаний вчинити на користь кредитора

певну дію (передати майно, виконати роботу, сплатити гроші і ін.) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

До способів забезпечення виконання зобов'язань відносяться: неустойка, застава, завдаток, поручительство (гарантія).

Неустойкою (штрафом, пенею) признається певна законом або договором грошова сума, яку боржник зобов'язаний сплатити кредитору у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

Штраф - це неустойка, яка визначається в твердій грошовій сумі за кожне порушення за зобов'язанням.

Пеня - це неустойка, обчислювана, як правило, в процентному відношенні до суми простроченого платежу за кожний день прострочення.

Застава - це спосіб забезпечення зобов'язання, через яке кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставником) забезпеченої заставою вимоги одержати відшкодування від вартості закладеного майна.

Завдатком признається грошова сума, видана однієї з договірних сторін в рахунок тих, що належать з неї за договором платежів іншій стороні на доказ укладення договору і в забезпечення його виконання.

Питання для самоконтролю:

- ☐ Що розуміють під здійсненням цивільних прав?
- ☐ Хто такі позивачі і відповідачі?
- ☐ Які особливості цивільно-правової відповідальності захисту особистих немайнових та майнових прав.

Д\з Цивільно-правова відповідальність: поняття, види та підстави.